ՏԱՐԱԳԻՐ 27 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1876 ՀԱՅԵՐԵՆ

ՏԱՐԱԳԻՐ

Ճշմարտութիւն ոչ ծանօթ է ստութեան, ոչ ընդ ստութեան հաղորդութիւն ունի, ոչ ընդ խաւարին լոյս, ոչ ընդ մահուան կեանք, ոչ ընդ սատանայի Քրիստոս։ Յովհ. Ա. Գ.

ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ

Հայոց հայրենիքը ամենասիրելի բառերից մէկն է մեր լեզուի մէջ։ Ամէն հայ, որ ուր էլ լինի աշխարհի երեսին, ինչ դրութեան մէջ էլ գտնուի, միշտ սիրով է յիշում հայրենիքը

Ջ. Ալիշանի անվան գրադարանի տնօրեն Ա. Ղազարյանը հրավիրել էր ինձ գրադարանի ընթերցասրահում ներկայանալ Ալիշանի մասին իմ հուշերը պատմելու համար։ Ես ներկայացա նշանակված ժամին։ Ասելիքս ասելուց հետո Ա. Ղազարյանը ինձ հարցրեց, թե ինչպես եմ ես ծանոթացել Ալիշանի հետ։ Ես պատասխանեցի, որ ծանոթացել եմ նրա գրքերի միջոցով, որոնք ես կարդացել եմ դեռ մանկուց։ Ալիշանի գրքերը ինձ վրա մեծ ազդեցություն են թողել։ Ես սիրել եմ նրա գրքերը, որովհետև նրանք ինձ սովորեցրել են սիրել հայրենիքը, հայրենի բնությունը, հայ ժողովրդի անցյալը։ Ալիշանի գրքերը ինձ սովորեցրել են հպարտանալ հայ ժողովրդի անցյալով, հայ ժողովրդի մեծ գործերով։ Ալիշանի գրքերը ինձ սովորեցրել են ատել հայ ժողովրդի թշնամիներին։ Ալիշանի գրքերը ինձ սովորեցրել են հավատալ հայ ժողովրդի ապագային։

— Ալիշանի գրքերը ինձ սովորեցրել են սիրել հայ ժողովրդի լեզուն, հայ ժողովրդի գրականությունը, հայ ժողովրդի պատմությունը, հայ ժողովրդի ավանդությունները, հայ ժողովրդի սովորությունները, հայ ժողովրդի հագուստը, հայ ժողովրդի կենցաղը։ Ալիշանի գրքերը ինձ սովորեցրել են սիրել հայ ժողովրդի ստեղծագործությունները, հայ ժողովրդի ստեղծագործությունների գեղեցկությունը։ Ալիշանի գրքերը ինձ սովորեցրել են սիրել հայ ժողովրդի ստեղծագործությունների գեղեցկությունը։ Ալիշանի գրքերը ինձ սովորեցրել են սիրել հայ ժողովրդի ստեղծագործությունների գեղեցկությունը։

— Ալիշանի գրքերը ինձ սովորեցրել են սիրել հայ ժողովրդի լեզուն, հայ ժողովրդի գրականությունը, հայ ժողովրդի պատմությունը, հայ ժողովրդի ավանդությունները, հայ ժողովրդի սովորությունները, հայ ժողովրդի հագուստը, հայ ժողովրդի կենցաղը։ Ալիշանի գրքերը ինձ սովորեցրել են սիրել հայ ժողովրդի ստեղծագործությունները,

ցեր եղած են, բայց նոցա դէմ երբեք բուռն միջոցներ ի գործ դրուած չեն, և թէ՝ իրենք ալ չէին կրնար ծանր միջոցներ ի գործ դնել, և պատասխանատու մնալ հետեւանաց։

Ջեմք դիտեր թէ՝ Քաղաքական ժողովոյ մեծագոյն մասն՝ ի՛նչպէս գտած է Թաղական խորհրդոյն կողմանէ տրուած յիշեալ բացատրութիւնները։ Սակայն կերեւի՝ թէ ժողովականաց ոմանք գոհ եղած չեն, որովհետեւ առաջարկող եղեր է, որ Թաղական խորհուրդը լուծուի ի խրատ և ի զգուշութիւն այլոց։

Այս մասին մեր կարծիքը սա է, թէ այսչափ միայն դիտողութիւն բաւական համարելով՝ խնդիրը գոցել է. որովհետեւ մեք կը կասկածիմք թէ առաւել խառնելով, և որ խիստ ծանր է՝ այս պատճառաւ Թաղական խորհուրդը լուծելով՝ կարելի է ազգային ձեռնակար յուզման մը տեղի տալ։ Օրինաւորութիւնն յարգել՝ պարտ է, և մեք՝ առաւել քան զամենայն՝ նախանձախնդիր եմք օրինաւորութեան. սակայն երբեմն հարկը կպահանջէ զարտուղել օրինաւորութենէ։ Այս պէս Գալաթիոյ Թաղական խորհուրդն ալ հարկադրած է՝ ժողովրդեան բաղձանաց բուռն հոսանաց դիմադրելու վտանգաւոր փորձը չփորձել, և կամայ ակամայ դէպ ի զարտուղութիւն ձգտիլ։

Բայց միանգամայն չեմք կրնար բողոքովին անյիշատակ թողուլ խընդրոյն միւս կողմն ալ։ Համաձակաբար կըսեմք, թէ Այվատեան Մատթէոս էֆէնտի եթէ հարուստ չէր և հարստութեամբ քանի մը բարիք գործած չէր, սակայն իր ազգասիրութեամբն ու անբասիր վարքը հասարակաց սիրելի եղած ըլլալով, եկեղեցւոյն բակը նորա մարմնոյն Թաղման համար փակել՝ կարելի չէր երբեք իրաւունք համարիլ։

Այսչափով կանցնիմք։ Իսկ եթէ տեղի տրուի՝ պիտի պարտաւորիմք ուրիշ անգամներ ալ խօսիլ, և քիչ մ'առելի պարզ։ Փառնէ

Պու հադգա պիզիմ տախի միւ Թալաամըզը եարընքի նիւսխէմիզտէ պէեան իտէճէիզ։

Կէչէն Զարշամպա կիւնքի նիւսխէմիզտէ Եօզղատտան Ս. Պատրիարք հաղրէթլերինէ իսթիապէն եաղըլմըշ օլան պիր մէքթուպու վէ պու խուսուս հադդընտա Անձնուէր ընկերութիւն Թարաֆընտան կէօնտէրիլէն տիկէր պիր մէքթուպու տախի տէրճ իտէրէք Թարաֆըմըզտան լազըմ կէլէն միւթալէամըզը պէյան իթմէկէ վատ իթմիլ օլտուղտան իչթէ պու կիւն տէրճինէ միւսարաաթ իտէրիզ։

Ձիւմլէյէ մալիւմ տիր քի եօզղատ ահալիսի չու սօն սէնէլէր զարֆընտա պիր Թարաֆտան հարիտ վէ տիկէր Թարաֆտան գըթըգտ, խասթալըգ վէ պունա մուտասիլ պէլիէ պիրպիրինի միւթէադըպ իւաերէք սօն տէրէճէ բէրուչանիչէթէ տիւչար օլմուշ տըր։ վագաա օ էսնատէ կէրէք Տէրսաատէթտէն վէ կէրէք մահալը սայիրէտէն իանէլէր կէօնտէրիլէրէք մուավէնէթի օլուն, մուշ իսէ տէ, չիֆայիտէ քի սէֆիլ եօզղատ ահալիսի հէնուզ հալը բէրիչանիչէթինտէն խէլաա օլմամըշ օլմասը մէզքիւր մէքթուպատան անլաշըլմըշ տըր։

Ա.հալիի մէրգում Թարաֆընտան Ս. Պատրիարք հաղրէթլերինէ կէօնտէրիլէն մէզքիւր մէքթուպատա իսԹանպուլ ահալիսինտէն պաշգա պիր չէյ մաԹլուպ իթմէյուպ, եալընըզ գօնօօլիա ֆայիզի ալընամատըզը ճիհէթլէ գաբամայա մէճպուր օլտուգլարը մէքթէպլէրինին ֆագըր չօճուգլարընա իհթիյաճաԹլարը օլան քիԹապ տիլէմէքտէ տիրլէր։ Իմտի եօզղատ ահալիսի օգումագ էօյրէնմէք կիւնլիւք նափագալարընընտան զիյատէ միւրաճճահ ատտ իտէրէք, իսԹանպուլ ահալիսինինհամիյէթբէրվէրլիկինէ միւրաճաաԹ իԹմիշլէր իսէ՝ աճապա իսԹանպուլատա պուլունան միլլէԹբէրվէր ահալիմիզ մէզքիւր Թաշրա գարտաշլարըմըզըն պու մէԹհէ չայան վէ տուդտուլու Թէքլիֆլէրինի իսԹիմա իԹմէյէրէք ըհտատ իտէլէր մի։

Պունու ասլա մէմուլ իԹմէյիզ վէ ումարըզ քի պու պապատէ Թէզքիլ օլունան գօմիսիօնա հէմէն տէր հալ հէր քէս քէնտու հալ վէ գուտըրէԹինէ կէօրէ ահալիի մէրգումըն իհԹիյաճը օլան քիԹապլարտան կէօնտէրիլէրէք պինլէրճէ միլլէԹտաշլարըմըզըն մէմուունիյէԹինէ մուճիպ օլուրլար։

. . . Խմբագիր.

Պատուարժան կէտիկ փաշայիի մը Փունջ լրագրի ղրկած մէկ ընդարձակ նամակին քաղուածն տեսանք 35 թիւ ՕրաԹերԹին մէջ, իբր այն Թէ կէտիկ վաշայի Թաղ. խորհրդոյ անդամներէն մէյն օժանդակութեամբ կուսակիցներ գտնելով՝ նոյն Թաղին մէջ յայտնած ենք Ս. Պատարագ մատուցանել, ստապատիր մէջոցներով պատ ի պատ հրաման մը հանուելով Պատրիարքարանէն. և Թէ հիմա ալ տիկնոջ մը ձեռօք գիր մը տունէ տուն պտըտցունել և ստորագրել տալու եղած ենք եղեր՝ կէտիկ վաշայի եկեղեցւոյն քարոզիչ կարգուելու նպատակաւ։

Առաջին կէտին պատասխանելով կըսենք թէ՝ կէտիկ վաշայի Թաղ. խորհրդոյ ամբողջութիւնն ի պաշտօնէ հրամանի ուզած և պատրիարքարանն ալ ի պաշտօնէ տուած է, և մեք ալ Ս. պատարագ մատուցած ենք։ Իսկ եթէ այս խընդրոյն մէջ ստապատիր միջոցներ գործածուած են, կամ Թէ պատ ի պատ հրաման տրուած է, այդ մասին հարկ եղած պատասխանատուութիւնն ուղղակի Թաղ. խորհրդոյ և Պատրիարքարանի վրայ կիյնայ. վասն զի գրողն Թաղ. խորհուրդն է հրամայողն ալ Պատրիարքարանն է. հետեւապէս մեք այն պարագային մէջ և ոչ մէկ տեսութեամբ յանցաւոր չենք կըրնար նկատուիլ։

Երկրորդ կէտին սա պատասխանը կուտանք Թէ՝ կէտիկ վաշայի եկեղեցւոյն մէջ քարոզիչ ընտրելու խորհուրդն մտքերնուս անցած չէ. և մեք ալ բացարձակ անմիտ մէկին ըլլալու էինք. որ այդ տեսակ ապօրէն միջոցներով ստացուդրութիւն հաւանքելու ձեռնարկէինք անխորհրդաբար։ Մեզ աւելի հաւանական կը Թուի Թէ այդ գիրը պատրաստողն՝ ով որ ալ ըլլայ՝ մեզ Թշնամի մ'է, և այս տեսակ բարեկամական պատրուակաւ կը ճգնի Ազգին առջեւ զմեզ յանցաւոր ցուցնել. վասն զի այս տեսակ ապօրէն գրութիւն մի՝ որքան մեզ պատիւ չը բերեր, այնքան ալ բարեկամի և անկեղծ կուսակցի դործ չկրնար համարուիլ։

Բայց Փունջի տուած խորհըրդէն, մեծապէս չնորհակալ ենք. և մեր դիտաւորութիւնն ալ այդ ըլլալն՝ կանխաւ մեր բարեկամաց ամենց յայտնած եմ, Թէ հովուի կարօտ որ գառառն մեզ յարմարադոյն դատող ի վարչութենէն, պատրաստ եմք անմիջապէս մեկնելու։ Ազգ. Պատրիարքարանն այն անօրէնութիւնն ընելուն՝ եթէ Պօլսոյ մէջ տակաւին տնտանք, այն առանն մեր մտքին գրուածներն իրբեւ մեր իրաւացի դատապարտութիւնն ճակատնիս կրելու այժմէն կը խոստանանք։

Փունջ լրագրի այս խորհուրդն այս կերպ յարգելով հանդերձ, այն սպառնական խօսքերնուդ չենք ներեր և չենք կրնար խնայարհիլ։ Մեք ալ իբրեւ մարդ շատ Թերութիւններ ունեցած ենք, բայց ինքզինքնիս չարդարացնելու չափ չունենք։ Մեր ներկային և անցեալին նկատմամբ մեր ներկայութեանը քնաւ և ոչ մէկ տեղի մէջ քննութիւն և դատաստան տեղի ունեցած չէ. ուստի Փունջի սպառնալիքն աւելի բռնաւոր և ողմտութեան արդիւնք կրնար համարուիլ. եթէ ուղուէր այն եկեղեցականներուն, որոնց դատաստանն և քննութիւնն իրենց ներկայութեամբն կատարուած և լմնցած է, և որոցմէ ոմանք Պօլսոյ մէջ Փունջի մօտ արձակ համարձակ կը շրջին և այլ և այլ պաշտօններ կը վարեն Վարչական հրամանաւ։

Յանուն արդարութեան ներկայիս հրատարակութիւնն Ձեր անկողմնակալութենէն խնդրելով, կը վստահմամբ մեր ջերմագին շնորհակալիքն և սիրոյ ողջոյնն յայտնել։

24 դեկ. 1876 ԱՌԱՔԵԼ ՎՐԴ. ՄԱԶԼՈՒՄԵԱՆ
Կէտիկ-բաշա

Ցետ գրոյս այս խօսքը մուռացած էի. ահա նորէն կը խնդրեմ որ հրատարակես այս խօսքը. Փունջ հրատարակած է Թէ կէտիկ-բաշային Թաղականի մը վրայ մամլոնա ունենալս. երբէք ստակ մը չունիմ, ոչ առնելիք ունիմ և ոչ տալիք, և ոչ ալ ծանօթ նոյն Թաղականներէն. ահա զրպարտութիւն ըլլալը և ինձ Թշնամի ըլլալը յայտնեց. պարտաւոր ինայ առաջին Աստուծոյ։

ԱՐԱՄԵԱՆ

ՏԱՐԵՆԻՇ

1877

ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

Ի ԳՐԱՏԱՆ ԲԱՐԻՔՈՒ

Կ. Պոլիս, Զագմագճըլար, Եակոբեան խան

Թիւ 23

ԳԻՆ ՄԻԿ ՀԻՆԳՆՈՑ ԹՂԹԱԴՐԱՏ

—

ՊԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Օրացոյց և Տօնք այլ և այլ Ազգաց. — Նոր Ցանկ Նշանաւոր Անցից և Գիւտոց. — Վիճակագիր Թուրքիոյ և Հպատակ Իշխանութեանց. — Ընդհանուր տեղեկութիւնք՝ ի վերայ Ներքին և Արտաքին Հեռագրութեանց, Թղթատարութեանց, Եւրոպական Նամակատանց, Պայմանաց և Գնոց. — Վիճակագիր ամենայն Տէրութեանց. — Ժամանակագրութիւն Քաղաքական. — Երթեւեկք ընդհանուր Շոգենաւուց. — Այլ և այլ Տեղեկութիւնք։ Կը ծախուի ի Պօլիս ի Գըրատան Պաղտասար աղայի Սրապեան. Մէրճան չարչը Թիւ 33 և ամեն Գրավաճառաց քով։ Ի Գալաթիա ի Թղթավաճառանոցի Յ. Ալբակ էֆէնտիի. Մահմուտիէ ճատտէսի Թիւ 15։

Նուէրի համար Մեռաքեայ և Թաւշեայ փառակազմ և այլ և այլ տեսակ ոսկեզօծներ զանազան գներով։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱ ԳՈՒՐԳԵՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆԻ

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿ

ՏՈՒՆ ՎԱՃԱՌՔԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱՐՔՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԳՈՐԾԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿ

ՏՈՒՆ ՎԱՃԱՌՔԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱՐՔՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԳՈՐԾԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՂՄՆՆԳՁ

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱ ԳՈՐԾԱՐՔՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԳՈՐԾԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿ

ՏՈՒՆ ՎԱՃԱՌՔԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱՐՔՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԳՈՐԾԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՀՈՂԱՅԻՆ ՕՐԵՆՍԳԻՐՔ